

SKAIDRUMAS IR SAŽINGUMAS VYKDANT LOBISTINĘ VEIKLĄ

Visuomenės susirūpinimas dėl lobizmo visame pasaulyje ir EBPO atsakas

Susirūpinimas dėl lobistinės veiklos ir skaidrumo priimant viešuosius sprendimus poreikis paskatino šalis vis dažniau diskutuoti apie lobizmą politikos srityje. Lobizmas gali suteikti sprendimų priėmėjams vertingų įžvalgų ir duomenų, o suinteresuotiesiems subjektams – galimybę dalyvauti rengiant ir įgyvendinant viešąją politiką. Tačiau lobizmas taip pat gali paskatinti netinkamą įtaką, nesąžiningą konkurenciją ir reguliavimo įstaigos įsigalėjimą, o tai pakenktų viešajam interesui ir veiksmingai viešajai politikai. Todėl siekiant užtikrinti viešųjų sprendimų priėmimo sąžiningumą, labai svarbi patikima lobistinės veiklos skaidrumo užtikrinimo sistema.

EBPO skaidrumo ir sąžiningumo principai vykdant lobistinę veiklą padėjo sprendimų priėmėjams spręsti dėl lobistinės veiklos iškeltus klausimus. Tai vieninteliai tarptautiniai principai, kuriuose sprendžiami lobizmo keliami klausimai ir pateikiamos gairės, kaip patenkinti lūkesčius, susijusius su viešojo sprendimų priėmimo proceso skaidrumu ir atskaitomybe. Jie yra EBPO stipresnės, teisingesnės ir švaresnės ekonomikos strategijos dalis.

Lobizmas skaičiais. Jo masto ir poveikio įrodymai

Lobizmas – tai pasaulinis milijardų dolerių verslas, kuriame dirba daug žmonių. Pavyzdžiui, 2010 m. lobizmo išlaidos Jungtinėse Valstijose federaliniu lygmeniu pasiekė rekordinį 3,5 mlrd. JAV dolerių skaičių. 2013 m. federaliniu lygmeniu užsiregistravusių lobistų skaičius buvo 11 400, tai yra, jis šiek tiek sumažėjo, palyginti su 2007 m. užregistruotu rekordiniu 14 800 žmonių skaičiumi. Kanadoje lobistų skaičius federaliniu lygmeniu viršija 5 000. Europoje beveik 6 000 lobistų savanoriškai užsiregistravo Europos institucijose.

Tarptautinio valiutos fondo dariniame dokumente buvo analizuojamas lobistinės veiklos intensyvumas įvairiose JAV pramonės šakose. Dokumente teigiama, kad „įmonių lobistinei veiklai finansų, draudimo ir nekilnojamojo turto bendrovėse (angl. *finance, insurance and real estate*, FIRE) 2006 m. išleista maždaug 480 000 JAV dolerių vienai įmonei, palyginti su 300 000 JAV dolerių vienai įmonei gynybos ir 200 000 JAV dolerių vienai įmonei statybos srityje“. Dokumente nustatyta sąsaja tarp intensyvios lobistinės veiklos FIRE sektoriuje ir didelės rizikos skolinimo praktikos, pvz., taikant ne tokius griežtus standartus, vertinant pagal paskolų ir pajamų santykį. Jame padaryta išvada, kad „kad būtų išvengta krizių ateityje, gali prireikti susilpninti finansų sektoriaus politinę įtaką arba atidžiau stebėti lobistinę veiklą, siekiant geriau suprasti paskatas“.

Ką gali daryti vyriausybės, kad padidintų skaidrumą ir apsaugotų sąžiningumą?

2009 m. EBPO peržiūrėjo vyriausybės reguliavimo, teisės aktų ir lobistų savireguliacijos duomenis ir patirtį. Remdamasi lyginamųjų apžvalgų, šalių atvejų tyrimų ir vyriausybių patvirtintų analizavimo sistemų duomenimis ir patirtimi EBPO parengė 10 principų.

Kokie yra griežto lobizmo reguliavimo elementai?

Patirtis rodo, kad veiksmingas reguliavimas priklauso nuo šių elementų:

- Lobisto ir lobistinės veiklos, kuriems taikomas reguliavimas, apibrėžtis yra aiški ir nedviprasmiška.
- Informacijos atskleidimo reikalavimai suteikia galimybę gauti tinkamos informacijos apie pagrindinius lobistų ir lobistinės veiklos aspektus, pvz., jos tikslą, naudos gavėjus, finansavimo šaltinius ir tikslus.
- Taisyklėse ir gairėse nustatyti elgesio, kurio tikimasi, standartai, pvz., vengti netinkamo konfidencialios informacijos naudojimo, interesų konflikto ir „besisukančių durų“ praktikos.
- Atitikties užtikrinimo procedūros yra sudarytos iš nuoseklaus strategijų ir priemonių, įskaitant stebėsenos ir vykdymo procedūras ir priemones, spektro.
- Siekiant užtikrinti reikalavimų laikymąsi, organizaciniame vadovavime skatinama kasdienė sąžiningumo ir skaidrumo kultūros praktika, įgyvendinama reguliariai atskleidžiant informaciją ir atliekant auditą.

Vyriausbių ir lobistų įrodymai

Kokia vyriausbių patirtis, susijusi su skaidrumo didinimu ir sąžiningumo skatinimu?

Lobizmas – tai pasaulinė praktika. Tačiau tik trečdalis EBPO šalių vyriausybės išleido jį reglamentuojančius nuostatus ir kitus teisės aktus. Nuo 1940 m. iki 2000 m. pradžios lobistinė veikla buvo reglamentuojama tik keturiose šalyse, o nuo 2005 m. tai padaryti nusprendė dar aštuonios šalys. Šios sistemos yra įvairios – nuo privalomų, kaip, pvz., Kanadoje arba Jungtinėse Valstijose, iki savanoriškų, pvz., Prancūzijoje. Daug EBPO šalių pasikliauja lobistų savireguliacija. EBPO apžvelgta patirtis rodo, kad sprendimus priimančioms asmenims sunku reguliuoti lobistinę veiklą, nes ji yra sudėtinga ir ypatinga. Be to, lobizmo reguliavimas ir reguliavimo reforma iki šiol buvo vykdomi *ad hoc* ir daugiausia reaguojant į politinius skandalus. Prieš įvykstant skandalams pasiekti būtina sąinteresuotųjų šalių sutarimą ir sutelkti pakankamai politinės paramos buvo sunku.

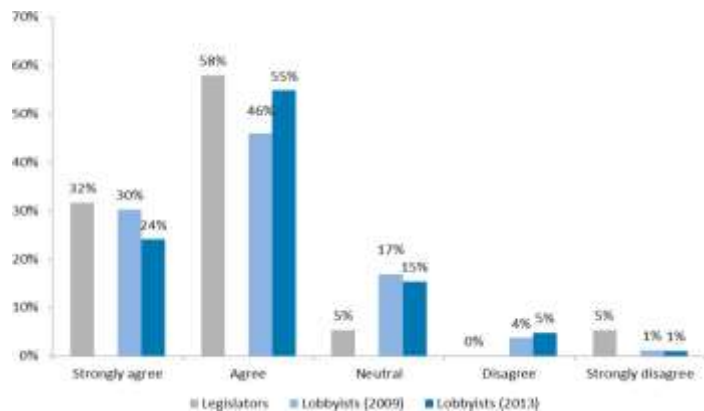
Australija, Kanada, Prancūzija, Vokietija, Vengrija, Izraelis, Meksika, Lenkija, Slovėnija, Jungtinės Amerikos Valstijos, o neseniai ir Austrija bei Nyderlandai patvirtino teisės aktus ir vyriausybės nuostatus. Europos Parlamentas ir Komisija bendrai reguliuoja lobistinę veiklą.

Brazilija, Čilė, Airija, Ispanija ir Jungtinė Karalystė diskutuoja dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių lobistinę veiklą, projektų.

Ką mano lobizmo sektoriaus atstovai ir tie, kurių atžvilgiu vykdomas lobizmas?

„Lobizmui reikalingos dvi šalys“. EBPO apklausė ir lobistus, ir tuos, kurių atžvilgiu vykdomas lobizmas. Apklausos rezultatai rodo, kad lobistai ir teisės aktų leidėjai sutaria, kad lobizmo skaidrumas padėtų sumažinti realias arba suvokiamas problemas, susijusias su netinkama lobistų įtaka. Vis dėlto, daugelyje šalių vis dar sunku pasiekti tinkamą skaidrumo lygį informacijos, kuri turėtų būti atskleista, apimties ir rūšių prasme, ir užtikrinti naudojamų informacijos atskleidimo priemonių ar mechanizmų veiksmingumą.

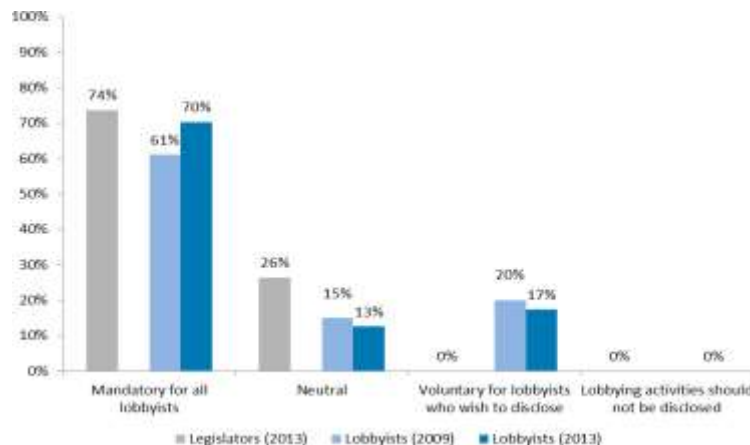
Lobistinės veiklos skaidrumas padėtų sumažinti realias ar suvokiamas problemas, susijusias su netinkama lobistų įtaka

/Tekstas paveikslėlyje:

Visiškai sutinka Sutinka Neutralios nuomonės Nesutinka Visiškai nesutinka
Teisės aktų leidėjai Lobistai (2009 m.) Lobistai (2013 m.)

Suinteresuotosios šalys mano, kad visiems lobistams turėtų būti privaloma užtikrinti lobistinės veiklos skaidrumą

Nepaisant bendro įspūdžio, kad lobistai vengia atskleisti informaciją apie savo veiklą, EBPO apklausos rodo, kad dauguma apklaustų lobistų pritaria privalomam informacijos atskleidimui. Šiai nuomonei pritaria ir beveik trys ketvirtadaliai (74 proc.) apklaustų teisės aktų leidėjų.

Šaltiniai: 2013 m. EBPO lobistų apklausa apie lobizmą, 2013 m. EBPO teisės aktų leidėjų apklausa apie lobizmą ir 2009 m. EBPO apklausa lobistų apklausa apie lobizmą

/Tekstas paveikslėlyje:

Privaloma visiems lobistams Neutralios nuomonės Savanoriška lobistams, kurie nori atskleisti Informacija apie lobistinę veiklą neturėtų būti atskleidžiama
Teisės aktų leidėjai (2013 m.) Lobistai (2009 m.) Lobistai (2013 m.)

10 lobistinės veiklos skaidrumo ir sąžiningumo principų

I. Veiksmingos ir sąžiningos atvirumo ir prieigos sistemos kūrimas

1. Šalys turėtų sudaryti vienodas sąlygas ir suteikti visoms suinteresuotosioms šalims galimybę sąžiningai ir lygiomis teisėmis kurti ir įgyvendinti viešąją politiką.

Valstybės pareigūnai turėtų išsaugoti laisvo informacijos judėjimo naudą ir leisti visuomenei lengviau joje dalyvauti. Pasiekus perspektyvų pusiausvyrą šiais klausimais, kyla informacija grindžiami politiniai debatai ir formuojama veiksminga politika. Tam, kad sprendimai būtų priimami sąžiningai ir subalansavus garsiai skelbiamus teisėtus interesus būtų apsaugotas viešasis interesas, labai svarbu formuojant viešąją politiką sudaryti sąlygas dalyvauti visoms privačiojo sektoriaus suinteresuotosioms šalims ir plačiosios visuomenės atstovams. Valstybės pareigūnai turėtų skatinti sąžiningą ir teisingą atstovavimą verslo ir visuomenės interesams, kad piliečiai labiau pasitikėtų viešu sprendimų priėmimu.

2. Lobizmo taisyklėse ir gairėse turėtų būti aptarti su lobistine veikla susiję valdymo klausimai ir atsižvelgiama į socialines, politines ir administracines aplinkybes.

Šalys turėtų įvertinti visas turimas reguliavimo ir politikos galimybes, kad pasirinktų tinkamą sprendimą, kuriuo būtų sprendžiamos pagrindinės problemos, pvz., prieinamumas ir sąžiningumas, ir atsižvelgiama į nacionalines aplinkybes, pvz., visuomenės pasitikėjimo lygį ir atitinkamai užtikrinti būtinas priemones. Šalys turėtų ypač atsižvelgti į konstitucinius principus ir nusistovėjusią demokratijos praktiką, pvz., viešus svarstymus arba institucines konsultacijų procedūras.

Šalys neturėtų tiesiogiai kopijuoti vienos jurisdikcijos taisyklių ir gairių į kitą. Užtuot tai dariusios, jos turėtų įvertinti įvairias politikos ir reguliavimo galimybes ir apribojimus ir pritaikyti kitose sistemose įgytą patirtį atsižvelgdamos į savo aplinkybes. Be to, šalys turėtų atsižvelgti į lobistinės veiklos mastą ir pobūdį jų jurisdikcijoje, pavyzdžiui, tais atvejais, kai profesionalios lobistinės veiklos pasiūla ir paklausa yra ribota, reikėtų apsvarstyti privalomo reglamentavimo alternatyvas, siekiant visuomeniniame gyvenime padidinti skaidrumą, atskaitomybę ir sąžiningumą. Šalys, pasirinkusios privalomą reguliavimą, turėtų atsižvelgti į administracinę reikalavimų laikymosi našta, ir užtikrinti, kad tai netaptų kliūtimi galimybei sąžiningai ir nešališkai priėti prie vyriausybės.

3. Lobistinės veiklos taisyklės ir gairės turėtų būti suderintos su platesne politika ir reguliavimo sistemomis.

Veiksmingos taisyklės ir gairės, skirtos lobistinės veiklos skaidrumui ir sąžiningumui užtikrinti, turėtų būti neatsiejama platesnės politikos ir reguliavimo sistemos, kurioje nustatyti gero viešojo valdymo standartai, dalis. Šalys turėtų atsižvelgti į tai, kaip jau taikoma reguliavimo ir politikos sistema gali prisidėti prie lobistinės veiklos skaidrumo ir sąžiningumo kultūros puoselėjimo. Tai apima suinteresuotųjų šalių įtraukimą per viešąsias konsultacijas ir dalyvavimą, teisę vyriausybei teikti prašymus, teisę į informacijos laisvę, politinių partijų ir rinkimų kampanijų finansavimo taisykles, valstybės pareigūnų ir lobistų elgesio kodeksus, reguliavimo ir priežiūros institucijų atskaitomybės užtikrinimo priemones ir veiksmingas kovos su neteisėtu poveikiu nuostatas.

4. Šalys, svarstydamos ar rengdamos lobistinės veiklos taisykles ir gaires, turėtų aiškiai apibrėžti sąvokas „lobistinė veikla“ ir „lobistas“.

„Lobistinės veiklos“ ir „lobistų“ apibrėžtys turėtų būti patikimos, išsamios ir pakankamai aiškios, kad būtų išvengta klaidingo aiškinimo ir spragų. Apibrėžiant lobistinės veiklos mastą, būtina užtikrinti lobistinių organizacijų įvairovės, pajėgumų, išteklių ir skaidrumo didinimo priemonių pusiausvyrą. Taisyklės ir gairės pirmiausia turėtų būti skirtos tiems, kurie lobistinę veiklą vykdo už atlygį, pvz., lobistams-konsultantams ir vidaus lobistams. Vis dėlto, lobistinės veiklos apibrėžtis taip pat turėtų būti vertinama plačiau ir bendriau, kad būtų sudarytos vienodos sąlygos interesų grupėms – ir verslo, ir pelno nesiekiantiems subjektams, kurie siekia daryti įtaką priimant viešuosius sprendimus.

Apibrėžtyse taip pat turėtų būti aiškiai nurodyta, kokie ryšiai su valstybės pareigūnais pagal taisykles ir gaires nelaikomi „lobistine veikla“. Pvz., tai apima jau viešai užfiksuotus pranešimus – informaciją oficialiai pristatytą teisėkūros komitetams, pateiktą viešuose svarstymuose ir pagal nustatytas konsultacijų priemones.

II. Skaidrumo didinimas

5. Šalys turėtų užtikrinti pakankamą skaidrumą, kad valstybės pareigūnai, piliečiai ir įmonės galėtų gauti pakankamai informacijos apie lobistinę veiklą.

Atskleidžiant lobistinę veiklą turėtų būti pateikta pakankamai tinkamos informacijos apie pagrindinius lobistinės veiklos aspektus, kad visuomenė galėtų vykdyti kontrolę. Atskleidžiant informaciją reikėtų atsižvelgti į teisėtas išimtis, pvz., būtinybę išsaugoti konfidencialią informaciją visuomenės labai arba prirėikus apsaugoti neskelbtiną informaciją apie padėtį rinkoje.

Atsižvelgiant į 2 ir 3 principus, pagal pagrindinius informacijos atskleidimo reikalavimus pateikiama informacija apie įmonėse dirbančius ir konsultuojančius lobistus, užfiksuojamas lobistinės veiklos tikslas, nustatomi jos naudos gavėjai, ypač užsakovas, ir nurodomi viešąsias pareigas einantys asmenys, į kuriuos lobistinė veikla nukreipta. Nustatant bet kokius papildomus informacijos atskleidimo reikalavimus reikėtų atsižvelgti į teisėtus viešųjų sprendimų priėmimo proceso dalyvių informacijos poreikius. Papildomi informacijos atskleidimo reikalavimai gali padėti sužinoti, kas daro ir finansuoja lobistinį spaudimą. Savanoriškas informacijos atskleidimas gali būti susijęs su socialinės atsakomybės aspektais dėl verslo subjekto dalyvavimo kuriant viešąją politiką ir lobistinės veiklos. Siekiant tinkamai užtikrinti visuomenės interesus, informacija apie lobistinę veiklą ir lobistus turėtų būti saugoma viešai prieinamame registre ir laiku atnaujinama, valstybės pareigūnai, piliečiai ir įmonės galėtų veiksmingai analizuoti tikslią informaciją.

6. Šalys turėtų sudaryti sąlygas suinteresuotosioms šalims, įskaitant pilietinės visuomenės organizacijas, įmones, žiniasklaidą ir plačiąją visuomenę, tikrinti lobistinę veiklą.

Visuomenė turi teisę žinoti, kaip valstybės institucijos ir valstybės pareigūnai priėmė sprendimus ir, atitinkamai atvejais, kas vykde lobistinę veiklą, susijusią su atitinkamais klausimais. Kad visuomenė informaciją gautų ekonomiškai ir veiksmingai, šalys turėtų apsvastyti galimybę naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis, pvz., internetu. Užtikrinant tinkamą lobistinės veiklos priežiūrą labai svarbi yra aktyvi pilietinė visuomenė, apimanti stebėtojus, sergėtojus, atstovaujamas piliečių grupes ir nepriklausomą žiniasklaidą. Be to, vyriausybė turėtų apsvastyti galimybę padėti visuomenei vykdyti kontrolę, nurodydama, kas siekė daryti įtaką teisėkūrai arba politikos formavimui, pvz., atskleisti poveikį teisėkūrai, t. y., nurodyti lobistus, su kuriais buvo konsultuojamasi įgyvendinant įstatymų leidybos iniciatyvas. Užtikrinus galimybę laiku gauti šiuos duomenis, atsiranda galimybė įtraukti visuomenės ir verslo požiūrį ir pateikti proporcingą informaciją rengiant ir įgyvendinant viešuosius sprendimus.

III. Sąžiningumo kultūros puoselėjimas

7. Šalys turėtų puoselėti sąžiningumo kultūrą viešosiose organizacijose ir sprendimų priėmimo, nustatydamos aiškias valstybės pareigūnų elgesio taisykles ir gaires.

Šalys turėtų nustatyti principus, taisykles, standartus ir procedūras, valstybės pareigūnams aiškiai nurodančias, kaip leidžiama bendrauti su lobistais. Valstybės pareigūnai turėtų su lobistais bendrauti pagal atitinkamas taisykles, standartus ir gaires, taip, kad visuomenė galėtų tai kuo atidžiau kontroliuoti. Tai yra, jie turėtų neleisti abejoti savo nešališkumu remdami viešuosius interesus, dalytis tik ta informacija, kurią jie turi teisę atskleisti, ir nenaudoti konfidencialios informacijos netinkamai, atskleisti atitinkamus privačius interesus ir vengti interesų konflikto. Sprendimus priimančias asmenys, palaikydami santykius su lobistais, turėtų savo asmeniniu elgesiu rodyti pavyzdį.

Šalys turėtų apsvastyti galimybę nustatyti apribojimus valstybės pareigūnams, pasitraukusiems iš pareigų šiais atvejais: užkirsti kelią interesų konfliktui ieškant naujų pareigų, neleisti piktnaudžiauti „konfidencialia informacija“ ir vengti po viešojo sektoriaus teikiamų paslaugų „perjungimo“ tam tikruose procesuose, kuriuose iš esmės dalyvavo buvę pareigūnai. Gali prireikti nustatyti atsakymo laikotarpį, kuriuo buvusiems valstybės pareigūnams būtų laikinai apribota galimybė vykdyti lobistinę veiklą jų buvusiose organizacijose. Ir atvirkščiai, šalys gali apsvastyti galimybę atsakymo laikotarpiu taikyti panašų apribojimą paskirti ar pasisamdyti lobistą, kuris užimtų reguliavimo arba patariamąsias pareigas.

8. Lobistai turėtų laikytis profesionalumo ir skaidrumo standartų; jie dalijasi atsakomybe už lobistinės veiklos skaidrumo ir sąžiningumo kultūros puoselėjimą.

Už aiškių valstybės pareigūnų, kurių atžvilgiu vykdoma lobizmo veikla, elgesio standartų nustatymą pirmiausia atsako vyriausybės ir teisės aktų leidėjai. Vis dėlto, lobistai ir jų klientai (kaip užsakovai) taip pat privalo užtikrinti, kad, palaikydami santykius su valstybės pareigūnais, kitais lobistais, savo klientais ir visuomene, jie vengs neteisėtos įtakos ir laikysis profesinių standartų.

Siekdami išlaikyti pasitikėjimą viešu sprendimų priėmimu, įmonėse dirbantys ir konsultacines paslaugas teikiantys lobistai taip pat turėtų skatinti gero valdymo principus. Visų pirma, jie turėtų sąžiningai ir sąžiningai bendrauti su valstybės pareigūnais, teikti patikimą ir tikslią informaciją ir vengti interesų konflikto ir valstybės pareigūnų, ir savo atstovaujimų klientų atžvilgiu, pvz., neatstovauti prieštaraujantiems ar konkuruojantiems interesams.

IV. Veiksmingos įgyvendinimo, atitikties užtikrinimo ir priežiūros priemonės

9. Siekdamos užtikrinti reikalavimų laikymąsi, šalys turėtų įtraukti pagrindinius veikėjus į nuoseklią strategiją ir praktikos įgyvendinimą.

Šalims sprendžiant kylančias problemas, pvz., lobistinės veiklos skaidrumo klausimus, ypatingas uždavinys yra užtikrinti reikalavimų laikymąsi. Būtina nustatyti aiškias ir įgyvendinamas taisykles ir gaires, tačiau sėkmei vien to nepakanka. Siekdamos užtikrinti reikalavimų laikymąsi, užkirsti kelią pažeidimams ir juos nustatyti, šalys turėtų parengti ir nuosekliai taikyti įvairias strategijas ir priemones, įskaitant stebėseną ir vykdymą, kurioms skiriama pakankamai išteklių. Šiomis priemonėmis turėtų būti didinamas informuotumas apie taisykles ir standartus, kurių tikimasi, tobulinami įgūdžiai ir supratimas, kaip juos taikyti ir tikrinama informacija apie lobistinę veiklą ir viešus skundus. Šalys turėtų skatinti organizacijų lyderystę, puoselėjančią viešųjų organizacijų sąžiningumo ir atvirumo kultūrą, taip pat pavesti oficialiai teikti ataskaitas arba atlikti įgyvendinimo ir atitikties auditą. Nustatant ir įgyvendinant taisykles ir standartus turėtų dalyvauti visi pagrindiniai veikėjai, ypač valstybės pareigūnai, lobistinio konsultavimo sektoriaus atstovai, pilietinė visuomenė ir nepriklausomi sergėtojai. Tai padeda sukurti bendrą standartų, kurių tikimasi, supratimą. Visi strategijų ir priemonių elementai turėtų sustiprinti vienas kitą. Šis koordinavimas padės pasiekti bendruosius tikslus – didinti lobistinės veiklos skaidrumą ir sąžiningumą.

Išsamiose įgyvendinimo strategijose ir priemonėse turėtų būti atidžiai išlaikyta pusiausvyra tarp rizikos ir paskatų valstybės pareigūnams ir lobistams kurti reikalavimų laikymosi kultūrą. Pvz., lobistams gali būti sukurtos patogios elektroninės registracijos ir ataskaitų teikimo sistemos, kuriose lengviau gauti atitinkamus dokumentus ir konsultacijas per automatinę įspėjimų sistemą, o registracija gali tapti būtina išankstinė lobizmo veiklos vykdymo sąlyga. Taikant matomas proporcingas sankcijas turėtų būti derinami novatoriški metodai, pvz., viešas informavimas apie nustatytus pažeidimus, ir tradicinės finansinės ar administracinės sankcijos, pvz., draudimas dalyvauti ir baudžiamasis persekiojimas.

10. Šalys turėtų periodiškai peržiūrėti, kaip veikia jų taisyklės ir gairės, susijusios su lobistine veikla, ir, atsižvelgdamos į patirtį, prireikus jas pakeisti.

Dalyvaujant lobistų ir pilietinės visuomenės atstovams, šalys turėtų peržiūrėti taisyklių ir gairių įgyvendinimą ir poveikį lobistinei veiklai, kad geriau suprastų, kokie veiksniai turi įtakos reikalavimų laikymuisi. Konkrečių taisyklių ir gairių tobulinimą reikėtų papildyti atnaujinant įgyvendinimo strategijas ir priemones. Įtraukus šiuos procesus bus lengviau patenkinti kintančius visuomenės lūkesčius dėl lobistinės veiklos skaidrumo ir sąžiningumo. Peržiūrėti įgyvendinimą ir poveikį ir viešai diskutuoti apie peržiūros rezultatus yra ypač svarbu politinio ir administracinio mokymosi procese palaipsniui kuriant taisykles, gaires ir įgyvendinimo strategiją lobistinės veiklos skaidrumui ir sąžiningumui didinti.

10 lobistinės veiklos skaidrumo ir sąžiningumo principų. Gero valdymo metodas

Unikali tarptautinės politikos priemonė, kurioje taikomas visapusiškas nenorminis metodas

2009 m. gruodį EBPO užbaigė plataus masto konsultacijas su daugiau nei šimtu suinteresuotųjų šalių, įskaitant teisės aktų leidėjus, privačiojo sektoriaus atstovus, lobistų asociacijas, pilietinę visuomenę, profesines sąjungas, ekspertų grupes, mokslininkus ir tarptautines ir regionines vyriausybines organizacijas. Visos suinteresuotosios šalys pripažino, kad Principai buvo priimti laiku ir yra aktualūs. Grįžtamoji informacija parodė, kad Principuose tinkamai sprendžiamos pagrindinės problemos ir nustatomi ramsčiai gero valdymo principų taikymui lobistinėje veikloje. Remdamasi konsultacijų su įvairiomis suinteresuotomis šalimis rezultatais, 2010 m. EBPO Taryba priėmė konsoliduotus Principus kaip rekomendaciją.

Principuose atsispindi šalių, kurių socialinės, politinės ir administracinės aplinkybės yra skirtingos, patirtis ir pateiktos rekomendacijos vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios sprendimus nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmeniu priimantiems asmenims. Principai parengti lygiagrečiai su Europos skaidrumo iniciatyva ir Europos Komisijos interesų atstovų elgesio kodeksu.

Kaip veikti toliau. EBPO principų naudojimas, siekiant toliau stiprinti sąžiningą ir įtraukiantį sprendimų priėmimo procesą

Rekomendacijos Taryba nurodė Viešojo valdymo komitetui (VVK) per trejus metus nuo jos priėmimo pateikti, o vėliau – reguliariai teikti Tarybai pažangos, padarytos įgyvendinant šią rekomendaciją, ataskaitas. Todėl, praėjus trejiems metams, VVK vertina valstybių narių ir pagrindinių partnerių pažangą. Šis procesas suteikia galimybę apžvelgti rizikos veiksnių ir susirūpinimą keliančių klausimų raidą ir apžvelgti patirtį, įgytą kuriant ir įgyvendinant priemones ir ekonomiškus sprendimus, padedančius išsaugoti sprendimų priėmimo proceso sąžiningumą.

Pažanga, padaryta įgyvendinant skaidrumo ir sąžiningumo principus lobistinėje veikloje

Peržiūrėjus EBPO rekomendacijos įgyvendinimą, matyti, kad rekomendacijos metodas ir turinys pasitvirtino įvairiose šalyse ir kad Principais rėmėsi valstybės narės, pagrindinės partnerės ir ne valstybės narės, rengdamos ar persvarstydamos lobistinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus ir vykdydamos viešus sprendimų priėmimo procesus. Tačiau nors rekomendacija ir toliau išlieka aktuali, peržiūrėjus pastarųjų trejų metų patirtį paaiškėjo, kad viešųjų sprendimų priėmimo ir lobizmo praktikos pokyčiai sukėlė naujų pavojų, kurie gali susilpninti piliečių pasitikėjimą vyriausybe ir pakenkti sprendimų priėmimo proceso sąžiningumui. Jiems reikia skirti daugiau dėmesio, todėl nustatyta, kad šiai rizikai suvaldyti reikia imtis šių veiksmų:

- dėti daugiau pastangų išspręsti su lobizmu susijusias problemas ir valdyti riziką sprendimų priėmimo procese, nes tai yra pagrindinis svertas politikoje, lemiantis pasitikėjimą.
- investuoti į naudos ir sąnaudų vertinimą, taip pat į veiklos rezultatų stebėseną.
- nustatyti ir skatinti novatoriškas sąžiningumo užtikrinimo sistemas, kuriose atsispindi XXI amžiaus šalių poreikiai ir rūpesčiai.
- peržiūrėti interesų konfliktų valdymo politiką, pagal kurią valdoma „besisukančių durų“ praktika ir neproporcingas patariamųjų grupių atstovavimas ir įtaka.

Rekomendacijos įgyvendinimo peržiūra atlikta remiantis politiniu dialogu EBPO aukšto lygio parlamentiniuose seminaruose, kurie buvo rengti 2012 m. kovą Santjage (Čilė) ir 2013 m. spalį Paryžiuje (Prancūzija), ir pagrindinių veikėjų – vyriausybių, lobistų ir teisės aktų leidėjų – nuomonėmis, surinktomis atlikus tris apklausas. Be to, 2013 m. birželio 27–28 d. Viešojo valdymo komitetas per Viešojo sektoriaus sąžiningumo tinklą surengė visuotinius politinius debatus EBPO forume „Skaidrumas ir sąžiningumas“, kuriame dalyvavo daugiau nei 100 aukšto rango vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios, privačiojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovų. Peržiūros rezultatai bus paskelbti 2014 m.

Kiti informacijos šaltiniai

Lyginamoji galiojančiuose teisės aktuose ir vyriausybės norminiuose aktuose numatytų galimybių ir apribojimų apžvalga, pateikta leidinyje „Lobistai, vyriausybė ir visuomenės pasitikėjimas“, 1 tomas „Skaidrumo didinimas teisės aktais“, EBPO (2009 m.)

Lyginamoji EBPO šalyse priimtų teisės aktų, politikos ir priemonių, kuriomis siekiama išvengti interesų konflikto, pareigūnams išėjus iš valstybės tarnybos, analizė, pateikta leidinyje „Užimtas po darbo viešajame sektoriuje. Geroji patirtis siekiant užkirsti kelią interesų konfliktams“ EBPO (2010 m.)

EBPO apklausos, atliktos didžiausioje lobistų imtyje, rezultatai ir lobistų asociacijų savireguliacijos patirties aprašymas, pateikti leidinyje „Lobistai, vyriausybė ir visuomenės pasitikėjimas“, 2 tomas „Savireguliacijos sąžiningumo skatinimas“ EBPO (2012 m.)